

Plean Gaeilge

**St Colmcilles NS
Rathcormac,
Co. Sligo**

Réamhráiteas

Cuireadh an phlean le chéile i mí Mean Fomhair 2023.

Comhoibriú idir an Príomhoide agus na múinteoirí go leir i Scoil Colmcille Naofa.

Comhoibriú agus gach duine aontaithe leis an bplean seo a chur le chéile.

Chun cumas cumarsáide na bpáistí a fhorbairt agus freisin is mian linn leanúnachas na teanga a chur i bhfeidhm ó rang go rang.

(b) Cén fáth go bhfuil gá leis an bplean seo?

Tá gá leis an bplean seo:

- chun an curaclam a chur in oiriúint d'ár scoil agus a chur i bhfeidhm.
- chun go mbeidh leanúnachas agus forbairt ó rang go rang tríd an scoil.
- chun chomhthéacs a chruthú d'úsáid na teanga agus chun dearcadh dearfach a chothú i dtreo Gaeilge sa scoil.
- Ionas go mbeibh a fhios ag gach duine cad atá ar siúil tríd an scoil.
- Mar áis scoile le haghaidh múinteoirí nua / ionadaithe.
- Chun go mbeidh treoir cinnte againn i múineadh agus in úsáid na Gaeilge.

(a) Aidhmeanna

Is mian linn na haidhmeanna seo a bhaint amach:

- Gaeilge a úsáid chomh minic agus is féidir i rith an lae
- Dearcadh dearfach i leith na Gaeilge agus spéis agus dúil inti a chothú
- Taitneamh agus pléisiúr a bhaint as foghlaim na Gaeilge
- Cumas éisteachta agus labhartha an pháiste a fhorbairt agus muinín chun an Ghaeilge a úsáid a chothú
- Éisteacht, labhairt, léitheoireacht agus scríbhneoireacht a fhorbairt ar bhealach comhtháite
- Feasacht teanga agus feasacht cultúr a chothú
- Go mbeadh 'Gaeilge beo' sa scoil réadúil, ag baint le saol an pháiste.

(b) Fís – An plean i gcomhthéacs na scoile seo

Tá dearcadh dearfach ag na múinteoirí i dtreo na Gaeilge sa scoil seo. Tá roinnt páiste le éagsúlacht cumais agus páistí ó chultúrtha eile sa scoil. Níl dearcadh dearfach nó cumas ag cuid de na tuismitheoirí i dtreo na Gaeilge sa timpeallacht seo.

Tá i gceist againn suim na bpáistí sa Ghaeilge a spreagadh. Athnímid go bhfuil easpa scileanna cumarsáide ag formhór na bpáistí inár scoil. Táimid chun an taithí agus na scileanna atá againn ag múineadh an Bhéarla a úsáid i múineadh na Gaeilge freisin.

(c) Ábhar an Phlean

1. Curaclam na Gaeilge

1.1 Cur Chuige Cumarsáideach

Cuirtear béim ar an gcumarsáid sa scoil seo. Tuigimid sa scoil seo go bhfuil trí thréimhse i ngach ceacht Gaeilge:

- An Tréimhse Réamhchumarsáide
- An Tréimhse Cumarsáide
- An Tréimhse Iarchumarsáide

Bainimid úsáid as cluiche teanga, cómhra beirte, drámaíocht agus Gaeilge a úsáid go neamhfhoirmiúil timpeall na scoile chun feabhas a chur ar labhairt na Gaeilge.

1.2 Feidhmeanna Teanga

Catagóir:

- Caidreamh sóisialta a dhéanamh
- Soiléiriú a lorg i gcomhrá
- Dearcadh a léiriú agus a lorg
- Eolas a thabhairt agus a lorg
- Structúr a chur ar chomhrá

Is é an tuisceant atá ag foireann na scoile ar feidhmeanna teanga ná úsáid na teanga chun cuspóir cumarsáide a chomhlíonadh. Sa scoil seo tá liosta d'eiseamláirí na bhfeidhmeanna teanga le feiceáil i ngach seomra ranga.

(Féach ar Augsín1: Feidhmeanna Teanga)

1.3 Comhtháthú na Snáitheanna

Tarlaíonn sé go nádúrtha go bhfuil na snáitheanna fite fuaite lena chéile. Tá béim ar labhairt ach go háirithe. Cuirimid béim ar labhairt agus éisteacht sula ndéanaimid léitheoireacht agus scríobhneoireacht.

1.4 Éisteacht

- go neamhfhoirmiúil i rith an lae; go foirmiúil i rith ceachta (m.sh. rannta, éist agus tarraing, dánta, srl)

1.5 Labhairt

- go neamhfhoirmiúil chomh minic agus is féidir i rith an lae go foirmiúil sa cheacht (m. sh. cluiche teanga, scéalaíocht, ról-ghlacadh, srl.)

1.6 Léitheoireacht

- ullmhúcháin don léitheoireacht (m.sh. rannta, pictiúrleabhair, prionta Gaeilge sa timpeallacht – ar na ballaí, lipéid ar rudaí airithe, fógraí do na páistí, ullmhúcháin don léitheoireacht: naíonáin bheaga – Rang 2.
  - o Tús na léitheoireachta fhoirmiúil: nuair a bhíonn bonn maith faoi chumas tuisceana agus cainte an pháiste. De ghnáth ní thosofar roimh rang 2. Scileanna léitheoireachta a fhorbairt: téacsanna agus tascanna léitheoireacht scéalta sna leabhair atá in úsáid, dánta, amhráin, cur abairtí in ord, léigh agus tarraing pictiúr, srl.

1.7 Scríbhneoireacht

- Tús na scríbhneoireachta – nuair a bheidh bunús maith faoi thuiscint agus faoi labhairt na teanga. De ghnáth cuirfear tús leis an scríbhneoireacht i rang 2. Tascanna scríobhneoireachta: ailt, scéalta, litir, cárta poist, srl.

1.8 Téamaí, Stráiteis agus Módhanna Múinte

Téamaí:

- Is comhthéacs iad na téamaí seo chun na feidhmeanna teanga a mhúineadh. Beidh an ábhar teagasc bunaithe ar an téamaí ionas go mbeadh nasc idir an fhoghlaim agus saol laethúil an pháiste. Ní miste don mhúinteoir topaici a roghnú as na téamaí agus iad a leathnú amach chun ábhar atá speisiúil don pháiste a úsáid:
- Mé féin, Sa Bhaile, An Scoil, Bia, An Téilifís, Siopadóireacht, Caitheamh Aimsire, Éadaí, An Aimsir, Ócáidí Speisialta.

Is iad na sé **módhanna** is éifeachtaí a úsáidtear ná:

- An módh díreach – m.sh. seo ríomhaire
- Módh na sraithe – m.sh. D'eirigh mé ar maidin, Ghlan mé mo fhiacra.
- Módh na lánfhreagartha gníomhaí – Éist & dean: cuir suas do lámh.
- An módh closabhartha – m. sh. Éisteacht le nuacht, cluiche biongó.
- An módh closamhaire- m. sh. Deilbhíní, físeáin, pictiúr.
- Módh na ráite – m. sh. Is mise Tomás....abair é (agus agallamh ar siúl)/ Is maith liom úll ... abair é.

Is iad seo leanas na **stráitéisí** is coitianta a úsáidtear:

- Agallaimh mar ionchur d'imirt i rólanna
- Cluichí teanga
- Tascanna agus fadhbanna

- Druileanna
- Dramaíocht
- Fiseáin
- Scéalaíocht
- Filíocht: rannta, dánta, amhráin, rabhlóga, tomhais
- Agallamh (comhrá beirte)
- Seanfhocail
- Scéalaíocht

1.9 Gaeilge Neamhfhoirmiúil – úsáid na Gaeilge i rith an lae:

Déanfaimid iarracht sa scoil seo an Ghaeilge a úsáid:

- Chomh minic agus is féidir, ar maidin, i rith an lae, am paidreacha, am rolla, ag am lóin, ag dul abhaile, sa halla, sa chlós
- Teachtaireachtaí
- Bainistíocht ranga
- Prionta sa timpeallacht – fógraí, comharthaí, abairtí
- Bíonn ‘Gaeilgeoirí na seachtaine’ gach seachtaine.
- Bíonn griangraf ar an mballa.
- Bíonn meántóirí ag na doirse le beannachtaí.
- Bíonn Frásaí na Seachtaine ar an Suíomh Gréasáin

(Féach Augisín2)

1.10 Tús na léitheoireachta agus na scríbhneoireachta

Cuirfear tús leis an léitheoireacht agus scríbhneoireacht go foirmiúil i Rang a Dó. Beidh clár cuimsitheach réamhléitheoireachta agus scríbhneoireachta á leanúint. **(Féach Augisín 3 – 7)**

a) Tús na léitheoireachta: Rang 2

1. Ag cothú spéise:

- An múinteoir ag léamh os ard: léitheoireacht a shamhlú mar dheal-léitheoir ag léamh scéalta agus dánta tarraingteachta
- Nuacht phearsanta mar scéal – bunaithe ar theanga na bpáistí
- Leabhair mhóra (gan aon rud scríofa)
- Srachfheachaint ó am go ham ar réimse leathan d’ábhar léitheoireachta
- Clár cuimsitheach réamhléitheoireachta a leanúint.
- Taithí a fháil ar an bhfocal scríofa sa timpeallacht, go háirithe sa seomra ranga, agus é a léamh go tuisceanach, trí fógraí, lipéid, anim an pháiste
- An ceangal ata idir litreacha agus fuaimeanna na Gaeilge a aithint
- Fogar luach na litreacha

(a) na consain “I Spy” Cuid de (b) Gutaí ..... a e i o u
cuid de (C) Gutaí ..... á é í ó ú

- Comhrá Wheel
- Scéalta do pháistí
- Leighanois.com
- Leighleat.com
- Spreag an Ghaeilge (u-tube)
- Cluichí ms Loopcards as Gaeilge

2. Ag Tuiscint Teanga

- A thuiscint gur gíomhaíocht í an léitheoireacht ar féidir í a roinnt le daoine eile.
- Stór de ghnáthfhocail inléite a chur le chéile óna t(h)aithí ar theács sa timpeallacht agus ar leabhair.
- Focail a aithint trí leideanna a úsáid.
- A bhfuil á léamh aici a thuiscint.

3. Ag Úsáid Teanga

- Leabhair mhóra: Léitheoireacht a chleachtadh trí leabhair mhóra a léamh in éineacht leis an múinteoir.
- Léitheoireacht fheidhmiúil a dhéanamh i gcluichí léitheoireachta.
- Léigh agus tarraing m.sh *Tá an cat dubh faoin mbord.*
- Dánnta, rannta, amhráin ata ar eolas.

(b) Scríbhneoireacht – Tús Na Scríbhneoireachta

Rang a dó

1. Ag Cothú Spéise

- Taitneamh a bhaint as gníomhaíochtaí oiriúnacha scríbhneoireachta a chothaíonn féinmhuinín
- Taithí a fháil ar atmaisféar ranga a léiríonn meas ar an bhfocal scríofa agus a thugann luach do dhea-iarrachtaí scríbhneoireachta.
- Aischothú dearfach a fháil ar obair phearsanta.

2. Ag Úsáid Teanga

- An múinteoir a fheicéail ag scríobh agus í/é ag baint sásaimh as
- Cabhair a lorg ón múinteoir
- Lipéid, comharthaí agus fógraí a chóipéail agus a scríobh
- A hainm féin a scríobh
- Pictúir a tharraingt de rudaí a thaitníonn ó nach dtaitníonn léi agus lipéid a chur orthu
- Pictúir a tharraingt a léiríonn mothúcháin agus lipéid a chur leo
- Liosta focal a scríobh
- Abairtí a chóipéail, a iomlánú agus a scríobh

- Abairtí simplí aonair a scríobh
- Scríobh faoi phictiúr
- Cleachtaí peannaireachta a dhéanamh.
- Eist agus tarraing.
- Cluiche Kim
- Biongó
- Déir O' Uradaigh
- Taispeáin dom.

1.11 Filíocht

Filíocht Naíonáin Shóisearacha agus Naíonáin Shinsearacha

- Straitéisí
- Geatsaíocht
- Mím / Drámaíocht
- Réamhobair (foclóir)
- Ceisteanna
- Ealaín
- Éisteacht leis an gclár bán.
- Rannata le hathrá agus le haithris
- Rímeanna
- Dánta faoin ábhar éagsúla
- Rithim a aithris (ag bualadh bos)
- Bunaithe ar théamaí (Caint is Comhrá)

Fearas

- Caint is Comhrá
- Puipéid /puipéid láimhe
- Leabhair mór
- Bróga Nua

Rang 1 - Rang 6

Cnuasach Fhilíochta

Cinn as “Caint is Comhrá” agus dánta eile oiriúnacha.

1.12 Drámaíocht agus Agallaimh:

- Comhrá beirte
- Bunaithe ar na téamaí sa churaclam
- Bunaithe ar ghnáth shaol na daltaí

- Bunaithe ar fhilíocht
- Drámaí Breise – bunaithe ar “Caint is Comhrá” – nó drámaí simplí eile ón leabhar, m.sh. Tomas na hOrdóige i “Scéalta Eile” le Nóirín Ní Nuadhán

Rang 1 agus Rang 2

- Agallaimh idir beirt nó triúr níos fusa sna ranganna seo.
- Bunaithe ar na teamaí sa churaclam nua
- Bunaithe ar ghnáth shaol na daltaí

Rang 3 - Rang 6

Éisteacht:

- dánta
- scéalta
- amhráin
- sceitsí/dramáí
- rabhlóga
- cluichí teanga a éilíonn éisteacht agus tuiscint agus gníomhaíochtaí simplí, mar shampla;
- ag éisteacht agus ag aitint/taispeáint
- ag éisteacht agus ag aimsiú
- ag éisteacht agus ag meastóil
- ag éisteacht agus ag dathú
- ag éisteacht agus ag tarraing pictiúr
- ag éisteacht agus ag leanúint teoracha
- ag éisteacht agus ag déanamh míme
- ag éisteacht agus ag freagairt – ‘tráth na gceisteanna’
- ag éisteacht agus ag clarú le tic
- ag éisteacht agus ag breacadh nótaí
- ag éisteacht agus ag déanamh gníomharta a bhaineann leis na céadfaí agus na mothúcháin

Labhairt

- dánta
- scéalta
- amhráin
- rólghlacadh/sceitsí/dramáí
- nuacht
- ag cumadh abairtí
- Cluichí teanga agus gníomhaíochtaí simplí a éilíonn labhairt fheidhmiúil mar shampla:
- ag aithint/taispeáint agus ag labhairt
- ag aimsiú agus ag labhairt
- ag meastóil agus ag labhairt
- ag ghíomhú agus ag labhairt
- ag liostú

- ag tabhairt cuntas ar phictiúr mar shampla ‘Aimsigh na Difríochtaí’
- ag cur agus ag freagairt ceisteanna
- ag tabhairt treoracha
- focail frothchiallach
- rabhlóga
- cleachtaí teanga agus fograíochta a chabhraíonn leis an liofacht
- beannachtaí
- gramadach
- logainmneacha

Léitheoireacht:

Cluiche teanga a éilíonn léitheoireacht fheidhmiúil mar shampla;

- ag léamh agus ag meaitseáil
- ag léamh agus ag déanamh mime
- ag léamh agus ag dathú
- ag léamh agus ag tarraing pictiúr
- ag léamh agus ag insint
- ag léamh agus ag tomhais puzail
- ag léamh agus ag leanúint treoracha
- ag léamh agus ag clarú eolais
- cluichí boird

Ábhar leathan léitheoireachta mar shampla:

- scéalta
- dánta
- páipéir ghrinn
- biachláir
- amchlár
- cláir do chluichí/dhramaí
- cártaí breithlá
- cuireadh do chóisir
- póstaeir
- fógraí
- comhairthí bóthair

Na fuaimeanna a dhéanann litreacha

Scribhneoireacht:

Cleachtaí peannaireachta mar shampla:

- focail
- abairtí
- liostaí focail
- lion na bearnaí, mar shampla:
  - - Abairtí á n-iomlanú
  - - téacsanna á n-iomlanú
- nuacht shimplí
- dialanna

Scribhneoireacht fheidhmiúil mar shampla:

- -cartaí d'ócaidí speisialta
- -cuirí
- puzail agus cluichí focal
- bolgain chainte i gcartúin á líonadh isteach
- focail á chur in abairtí
- abairtí spraoi á gcumadh
- abairtí aonair agus cuntais níos faide a scríobh faoi phictiúr
- focail cháilithe á n-úsáid
- abairtí simplí á gceangal le chéile
- freagraí á scríobh ar cheisteanna ar ábhar na léitheoireachta
- cleachtaí a bhaineann le cur síos a dhéanamh céim ar chéim
- cleachtaí poncaíochta
- cleachtaí foghraíochta agus litrithe
- scéalta

2. Pleanáil Eagraíochta

2.1 Pleanáil an Mhuinteora:

Scéim coicíse, pleanáil fadthéarmach agus pleanáil gearrthéarmach.

Scéim téarma/ bliana

Cúntas míosúil ag deireadh gach mí

2.2 Áiseanna:

(Feach Augsín 8)

Bainimid úsáid as an téascleabhar “Caint is Comhrá (leabhar agus portfolio)” sna ranganna go léir

Léigh sa Bhaile

Leabhair Mór

Leabhar scealta

Clár bán (cluichi) – leigh leat.com, leigh anois.com, leabhairíní ó séidéan sí, busy breaks as gaeilge, spraoi le gaeilge.

Padet – scealta, dannta, don balla focail.

Riomhairí

Bréagáin agus bosca éadaí samhlaíochta i gcomhair imirt i rólanna.

Spraoi le Gaeilge

Ball Focail

2.3 Éagsúlacht Cumais:

Sa scoil seo déanfaimid iarracht freastal ar éagsúlacht cumais na

bpáistí trí éagsúlacht na módhanna múinte agus na straitéisí. Glacann gach páiste sa scoil páirt sa cheacht Gaeilge.

2.4 Comhthathú le hÁbhair eile:

Déanfaimid gach iarracht roinnt Gaeilge a úsáid chomh minic agus is

féidir in ábhair difriúla í rith na bliana, m.sh. amhráin sa cheol, sa

chorpoideachas m.sh. cluichí, damhsa, san Ealaín, sa Stair agus sa Tíreolaíocht,

drámaíocht trí Ghaeilge, matamatic m.sh. uimhreas agus áireamh.

2.5 Measúnú

Is fiú measúnú leanúnach a dhéanamh ar na scileanna teanga go léir ionas go mbeidh an múinteoir in ann pleanáil cuí a dhéanamh. Seo iad na huirlisí a bheidh in úsáid againn:

- Dírbhreathnú an mhúinteora.
- Treoracha a leanúint
- Tascanna agus trialacha déanta ag an múinteoir. Páirt a ghlacadh sa cluiche.
- Bailúichán d'obair an pháiste.
- Scrúdaithe
- Ábhair éagsúla m.sh. Nollaig, bia, éadaí, srl a aithint agus ainmniú.

2.6 Forbairt Foirne

- Freastail ar cúrsa inseirbhíse curtha ar siúl ón Roinn Oideachais ó am go ham

2.7 Tuismitheoirí agus an Ghaeilge:

Sa cheantar seo níl mórán Gaeilge taobh amuigh den scoil agus níl mórán Gaeilge ag na páistí agus na tuismitheoirí sula dtagann said ar scoil. Is féidir cabhair a thabhairt dóibh siúd a bhfuil fonn orthu m. sh. rannta /dánta / frásaí na míosa a chur abhaile ó am go chéile.

2.8 Comhionannas

- Leanann páistí o chultúir éagsúla an curaclam céanna is a dhéanann na páistí eile.
- Is féidir liosta d'abairtí agus focail simplí a thabhairt do na thuismitheoirí. Is féidir leo iad a chleachtadh lena bpáistí féin.

Critéir Rathúlachta (lena mdeanfar an polasaí a mheas)

- Pleanáil na múinteoirí bunaithe ar an bplean
- An plean curtha i bhfeidhm i ngach rang
- Aiseolas maith ó na múinteoirí, tuismitheoirí agus daltaí.

Cur i bhfeidhm

(a) Rólanna agus freagracht:

Na múinteoirí go léir agus an Príomhoide

(b) Spriochdhátaí leis an bplean a chur i bhfeidhm

Á dhéanamh cheana féin.

Athbhreithniú

- (a) Rólanna agus freagracht:** Rólanna na múinteoirí go léir agus an Príomhoide – Tá ról speisialta ag múinteoir amháin i bhfeighil athbhreithniú agus fearas.

(b) Spriochdháta don athbhreithniú

Gach bliain sa tréimhse deireannach. Athbhreithniú iomlán arís i 2025 nó níos luaithe má tá gá leis.

Daingniú agus Cumarsáid

Cuireadh an plean seo in oiriúint ag Bord Bainistíochta na scoile seo ag cruinniú an Bhoird ar an 20ú Feabhra, 2024

Scaipeadh an plean seo do na múinteoirí agus do Bhord Bainistíochta. Tá an plean le fail san oifig d'éinne is mian leis / léi é a léamh.

Sínithe:

An tAthair Tomás Ó hEabhair

Cathaoirleach BOM

Sínithe:

Geraldine Connell

Priomhoide